

ЕФЕКТИВНІСТЬ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА ДЛЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО- ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ ТА ПІДГОТОВКИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНИХ НАВИЧОК: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Аліна Джурило,

канд. пед. наук, доцент, ст. дослідник,
завідувач лабораторії зарубіжних систем професійної освіти і навчання,
Інститут професійної освіти НАПН України, м. Київ, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-5129-6724>

Анотація. Професійна (професійно-технічна) освіта (далі – П(ПТ)О) має важливе значення, оскільки бере участь у створенні робочі місця для сталого життя та забезпечує підготовку, необхідну для того, щоб не відставати від динамічного та постійно мінливого рівня життя у швидкозростаючому технологічному світі. П(ПТ)О – це навчання, яке необхідне будь-якій країні для сприяння її соціально-економічному розвитку. Рекомендації ЮНЕСКО та МОП сприяли запровадженню ґрунтовних реформ у всьому світі, спрямованих на оновлення чи модернізація П(ПТ)О задля сталого професійного розвитку. Що найбільш потрібно національним урядам – так це успішно впроваджувати свої політичні ініціативи, щоб зробити П(ПТ)О ефективною через розвиток навичок для скорочення безробіття. Для цього необхідно реформувати П(ПТ)О через державно-приватне партнерство, зробити величезні інвестиції, демонструвати постійну відданість справі, а також забезпечити належний імідж П(ПТ)О в очах громадськості. У тезах розглядається партнерство державного та приватного секторів у П(ПТ)О з точки зору концептуальних питань. Необхідність державно-приватного партнерства в П(ПТ)О, реформи в П(ПТ)О, моделі ДПП для розвитку навичок, переваги ДПП для П(ПТ)О, шляхи модернізації П(ПТ)О за допомогою ДПП для розвитку навичок.

Ключові слова: професійна (професійно-технічна) (П(ПТ)О), державно-приватне партнерство (ДПП), професійні навички, приватний сектор.

EFFECTIVENESS OF PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIPS FOR MODERNIZING THE SYSTEM OF VOCATIONAL EDUCATION AND TRAINING FOR SKILLS DEVELOPMENT: FOREIGN EXPERIENCE

Alina Dzhurylo,

PhD, Ass. Prof., Senior Researcher,
Head of the Laboratory of Foreign Systems of Vocational Education and Training,
Institute of Vocational Education of the NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Abstract. Vocational education and training (VET) is important because it contributes to the creation of jobs for sustainable living and provides the training needed to keep up with the

dynamic and ever-changing standard of living in a rapidly growing technological world. VET is the training that any country needs to promote its socio-economic development. The UNESCO and ILO recommendations have contributed to the introduction of major reforms around the world aimed at updating or modernizing VET for sustainable professional development. What national governments need most is to successfully implement their policy initiatives to make VET effective in developing skills to reduce unemployment. This requires reforming VET through public-private partnerships, making huge investments, demonstrating ongoing commitment, and ensuring that VET is portrayed in the right way in the eyes of the public. The thesis examines public-private partnerships in VET from the perspective of conceptual issues. The need for public-private partnerships in VET, reforms in VET, models of PPP for skills development, benefits of PPPs for VET, ways to modernize VET through PPPs for skills development.

Keywords: public-private partnerships (PPPs), vocational education and training (VET), professional skills, private sector.

Професійна (професійно-технічна) освіта (далі – П(ПТ)О) визнана у всьому світі за важливу роль у підготовці людей до динамічного ринку праці, що є ефективним джерелом кваліфікованої робочої сили. Рекомендація Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО) та Міжнародної організації праці (МОП) від 2000 року щодо П(ПТ)О у 21 столітті визначають професійну освіта та підготовку як: невід'ємну частину загальної освіти; засіб підготовки до професійної діяльності та ефективного залучення до ринку праці; (аспект навчання впродовж життя та підготовки до відповідального громадянства; (інструмент сприяння екологічно безпечному сталому розвитку; метод сприяння до подолання бідності. Аналогічно, ЮНЕСКО (2009) визначила професійну освіта та підготовку як усі форми та аспекти освіти, що мають технічний і професійний характер, які надаються в навчальних закладах або під їхнім керівництвом державними органами, приватним сектором або через інші форми організованої освіти, формальної або неформальної, з метою забезпечення доступу всіх членів суспільства до можливостей навчання впродовж життя.

П(ПТ)О готує учнів до кар'єри, яка базується на ручній або практичній діяльності, традиційно неакадемічній і повністю пов'язаній з конкретною професією, спеціальністю або покликанням. На відміну від загальної освіти, навчання в П(ПТ)О зосереджене на «прикладному», а не «академічному», на практиці, а не на теорії, і на навичках, а не на знаннях. Відповідно, сьогодні П(ПТ)О стикається з величезним попитом у всьому світі через високий рівень безробіття. Для того, щоб П(ПТ)О досягла своїх цілей, вона повинна бути належним чином зміцнена. Уряд самотужки не може впоратися з цим величезним завданням, отже, існує потреба у співпраці між закладів П(ПТ)О та державним і приватним секторами. Тому в цьому документі розглядається, як державно-приватне партнерство або співпраця можуть бути використані для посилення навчання на робочому місці в системі П(ПТ)О.

Приватний сектор – це частина економічної системи країни, яка управляється приватними особами та компаніями, а не урядом. Більшість організацій приватного сектору керуються з метою отримання прибутку.

Простіше думати про приватний сектор як про організації, які не належать або не управляються урядом. Державний сектор належить і контролюється національними, державними та місцевими органами влади. Відмінності між державним і приватним секторами полягають у наступному: державний сектор складається з агентств та установ, що належать і управляються урядом, тоді як приватний сектор складається з малих підприємств, корпорацій, а також прибуткових і неприбуткових організацій; (державний сектор не орієнтований на отримання прибутку, тоді як приватний сектор орієнтований на отримання прибутку; кінцевим бенефіціаром послуг, що пропонуються державним сектором, є широка громадськість, тоді як саме широкі верстви населення користуються товарами та послугами, що пропонуються приватним бізнесом з метою отримання прибутку).

Альянс між П(ПТ)О та державним/приватним сектором називається партнерством (угода, в якій сторони або партнери погоджуються співпрацювати для просування своїх взаємних інтересів; може бути укладена між урядом, закладами освіти, роботодавцями, професійними асоціаціями, працівниками та їхніми представниками, місцевою громадою та об'єднаннями організацій). Заклади П(ПТ)О можуть співпрацювати з державним/приватним сектором для розширення своїх кордонів у формі державно-приватного партнерства (далі – ДПП).

Існує безліч визначень і трактувань державно-приватного партнерства у сфері П(ПТ)О. В окремих країни така форма взаємодії визначена на законодавчому рівні, інші, в тому числі й Україна, ще працюють над узгодженням освітньої політики з цього питання. Проте можна виокремити основні характеристики ДПП: укладення угоди з суб'єктом приватного сектору шляхом делегування йому однієї або декількох функцій проєкту (тобто делегування приватній стороні відповідальності за проєктування, будівництво або розширення/розвиток, експлуатацію, технічне обслуговування, реабілітацію або фінансування активу чи послуги); вимога від приватної сторони взяти на себе значний ризик при виконанні делегованих функцій, тобто поставити дохід приватної сторони в залежність від результатів її діяльності (наявності активу або кількості та якості наданих послуг); залучення державної інфраструктури/активів або послуг, що надаються для суспільного блага, коли результат має елемент об'єктів/послуг, що надаються урядом; експлуатація або управління активом чи послугою здійснюється протягом визначеного періоду. Угода з суб'єктом приватного сектору містить елемент періоду часу, після закінчення якого угода припиняє свою дію. Отже, угода не є безстроковою.

Ще в 2003 р. в доповіді Австралійського національного управління з питань навчання (Australian National Training Authority, ANTA), зазначалося, що професійна освіта більше не розглядається виключно як сфера діяльності закладів освіти, а все більше залучає робочі місця, приватних осіб та різноманітні інші неурядові та громадські організації. В заяві ANTA говорилося, що зміни в характері економіки стають все більш

конкурентними, а зміни в професіях і робочих місцях мають значний вплив на характер робочих місць. Це означає, що рівень кваліфікації нинішніх і майбутніх працівників повинен постійно розвиватися. Таким чином, формальне і неформальне навчання на робочому місці відіграють все більш важливу роль в освіті та підготовці кваліфікованої конкурентоспроможної робочої сили, що, в свою чергу, породжує нагальну потребу в співпраці.

Потреба в ДПП у сфері П(ПТ)О також обґрунтовується тим, що заклади П(ПТ)О та їхні програми є неефективними та низькоякісними. Перед П(ПТ)О в Україні стоїть багато проблем, найбільшою з яких є недостатнє фінансування з боку урядів. Крім того, існують несприятливі умови навчання, що характеризуються нестачею навчальних та методичних матеріалів, відсутністю належної інфраструктури. Незважаючи на провідну позицію П(ПТ)О в соціально-економічних перетвореннях на глобальному рівні, в Україні їй надто довго не приділяли належної уваги. У доповіді ЮНЕСКО 2009 року зазначалося, що, незважаючи на багатообіцяючий потенціал професійної освіти і підготовки, лише 10% учнів середніх шкіл у всьому світі беруть участь у шкільних програмах ПТО, якщо розглядати їх з точки зору охоплення, трудових ресурсів, матеріально-технічної бази та фінансування. Для того, щоб П(ПТ)О досягла бажаної розбудови потенціалу та сталого розвитку, необхідно вирішити наступні проблеми та питання: зарахування на навчання, зв'язки з громадськістю, реалізація політики у сфері П(ПТ)О, віднесення П(ПТ)О до пріоритетних сфер державної політики; зв'язок П(ПТ)О з традиційними навичками, фінансування П(ПТ)О, навчальні приміщення, забезпечення якості та сертифікація в П(ПТ)О, навчання для отримання практичних навичок, створення робочих місць і зв'язок закладів П(ПТ)О з робочим місцем.

Швидкі темпи розвитку П(ПТ)О, що спостерігаються в деяких зарубіжних країнах, а особливо в Малайзії, Індонезії, Бразилії, Канаді, США, Сінгапурі, показали, що рушійною силою розвитку є інноваційність, креативність та підприємливість. На сьогодні майже всі країни реформували або модернізували свої системи професійної освіти, щоб забезпечити адекватну пропозицію висококваліфікованих працівників.

У Сполучених Штатах Америки реформа розпочалася ще в 1989 р. з відкритого листа до американського народу під назвою «Нація в небезпеці: імператив освітніх реформ». Стратегія полягала в тому, щоб зупинити кризу робочої сили в Америці. Канада використовувала двосторонню інноваційну стратегію. Перша зосереджувалася на створенні та використанні знань як національного надбання, а друга закликала інвестувати в людей як найважливіший ресурс країни. Австралія завдячує своїм успіхом інвестиційним ініціативам, а також послідовній і неодноразовій прихильності до професійно-технічної освіти, продемонстрованій через різні політики, планування та інвестиційні ініціативи, сформульовані в ключових національних планах розвитку. Європейський Союз зосереджується на зв'язку професійної освіти і підготовки з продуктивністю, зайнятістю та

соціальною згуртованістю. Сінгапур переорієнтував свою систему професійно-технічної освіти на три фази економічного розвитку: «факторна» економіка (1960-1970-ті рр.), яка передбачала інтенсивну працю; «інвестиційна» економіка (1980-1990-ті роки), яка була капіталомісткою; та «інноваційна» економіка (2000-ні рр.), що ґрунтується на потребах у знаннях для інтенсивної індустріалізації, а також безперервних і значних інвестиціях.

Спільним для всіх країн є підхід використання різноманітних форм партнерства для модернізації своєї системи П(ПТ)О. Застосовувані стратегії включають створення національних системи дуальної освіти, фондів розвитку людських ресурсів, програми професійної освіти на рівні старшої школи та закладів вищої освіти, схеми відшкодування витрат на навчання, податкові пільги для компаній-партнерів тощо. Першим кроком на шляху до запровадження ДПП у сфері П(ПТ)О є усвідомлення всіма зацікавленими сторонами, що держава самотійно не може забезпечити необхідний доступ до високоякісної інфраструктури професійної освіти і підготовки. Залучення партнерів (приватного сектору) як на рівні забезпечення інфраструктури, так і на рівні навчання може значно розширити можливості держави.

Запровадження моделей ДПП в сфері П(ПТ)О: підвищує спроможність урядів розробляти комплексні рішення щодо забезпечення інфраструктури, запобігання занепаду; сприяє творчим, інноваційним, економічно вигідним та швидшим підходам до реалізації проєктів; покращує державне управління, підвищує якість послуг та генерує додаткові доходи; полегшує доступ до навичок, досвіду та технологій, одночасно посилюючи передачу та набуття технічних знань і ноу-хау; дозволяє передавати ризики, притаманні партнерам проєкту, на основі узгодженої формули розподілу.

У пошуках шляхів наближення закладів П(ПТ)О в усьому світі до реального досвіду роботи на виробництві було розроблено кілька концептуальних моделей ДПП у сфері професійної освіти. Ці моделі включають: система дуальної професійної освіти і навчання в ЄС, японська система, модель заводської школи в Сінгапурі. Багато країн світу визнали, що П(ПТ)О допомагає розвивати професійно-кваліфіковану робочу силу, яка є життєво важливою для економічного та технологічного розвитку. У свою чергу, економічне зростання, що є життєво важливим для розвитку країни та боротьби з бідністю, неможливе без участі приватного сектору. Приватні підприємства відіграють важливу роль у створенні робочих місць та доходів суспільства. Подальше вдосконалення П(ПТ)О, спрямоване на розвиток технологій та наукових інновацій, не може бути досягнуте лише урядом, а має відбуватися у співпраці або партнерстві з приватними підприємствами, які мають технічний досвід, професійні компетенції та фінансові можливості.

У реформуванні П(ПТ)О участь приватного сектора може включати технологічну підтримку в частині підготовки та перепідготовки персоналу та учнів, надання капіталу та експертних знань через участь у розробці навчальних програм, створення мереж та доступ до сучасного виробничого обладнання, інструментів, машин і технічних ноу-хау. Організація

економічного співробітництва та розвитку (OECD, 2013) вважає, що приватний сектор може організувати перенавчання на робочому місці через стажування, учнівство, кооперативну освіту, мікро- і макрокваліфікації, схеми безперервної освіти і навчання тощо. Під час стажування студенти йдуть працювати на підприємства, пов'язані з їхньою майбутньою кар'єрою, з компенсацією або взагалі без неї на період від декількох тижнів до декількох місяців. Стажування надає реальний досвід тим, кому потрібно вивчити або отримати відповідні знання та навички, необхідні для початку кар'єрного шляху.

Аналіз зарубіжного досвіду дає змогу виділити ключові сфери співпраці між закладами П(ПТ)О та приватним сектором: визначення потреб у навчанні технічного персоналу; встановлення стандартів для професійно-технічних викладачів; розробка навчальних програм/планів для П(ПТ)О; підготовка та перепідготовка технічних викладачів та майстрів виробничого навчання; розробка навчально-методичних матеріалів; кваліфікація та забезпечення викладачів та майстрів/інструкторів/наставників; планування та реалізація навчальних заходів; створення та впровадження систем тестування та іспитів; оцінювання актуальності, значущості, ефективності та результативності, а також впливу навчальних заходів та пов'язаної з ними діяльності; (спів)фінансування. Очікується, що співпраця між закладами П(ПТ)О (урядом) та приватним сектором приведе до ефективного надання послуг (розвитку навичок) завдяки тому, що приватний сектор забезпечений фінансовими ресурсами, технологіями, технічними ноу-хау тощо, тоді як державний сектор має сильну політику, яка спрямовує приватний сектор; отже, поєднання буде приголомшливим і величезним.

Список посилань

Agence Francaise De Development. (2014). Public-Private Partnership in vocational training: Taking stock of AFD's experience and strategic recommendations. www.afd.org.

Australian National Training Authority. (2003). What makes for good workplace learning? <http://www.ncver.edu.au>.

European Commission (2022). Vocational education and training: Skills for today and for the future. <https://op.europa.eu/webpub/empl/VET-skills-for-today-and-future/en/>

European Centre for the Development of Vocational Training (2011). Learning while working: Success stories of workplace learning in nine countries. www.cedefop.org

OECD (2013). Enhancing skills through public-private partnerships in Kazakhstan's information technology sector. www.oecd.org/

UNESCO (2001). Revised recommendation concerning technical and vocational education. Paris: UNESCO.

UNESCO (2009). Regional contribution to Statistical Information Systems Development for Technical and Vocational Education and Training. <http://unesdoc.unesco.org/images/0021/002160/216065e.pdf>.